

Talousvaliokunta

Lausuntopyyntönne U 2/2020 vp Valtioneuvoston kirjelmästä eduskunnalle komission ehdotuksesta oikeudenmukaisen siirtymän rahaston perustamisesta

Uudenmaan liiton lausunto

Uudenmaan liitto kannattaa EU:n tavoitetta siirtymisestä ilmastoneutraaliin talouteen Euroopassa vuoteen 2050 mennessä. Tässä työssä Euroopan vihreän kehityksen investointiohjelma ja oikeudenmukaisen siirtymän mekanismi ovat keskeinen osa Euroopan vihreää kehitysohjelmaa ja ne muodostavat ohjelman investointipilarin.

Uudenmaan ilmastotyön tavoite on sama kuin Suomen hallituksella: hiilineutraaliksi vuoteen 2035 mennessä. Kumpikaan ei kuitenkaan toteudu ilman tutkimus- ja kehityssektorin tukea. Uudellamaalla on Suomen mittakaavassa poikkeuksellisen laaja, korkeatasoinen ja kansainvälinen innovaatioverkosto. Alueella on sekä kykyä että tahtoa tarttua EU:n tarjoamiin rahoitusmahdollisuuksiin ja saada investointeja liikkeelle nopeasti.

Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto (JTF) ja sen kohdentuminen

Komission ehdotuksen mukainen Suomen saanto olisi 164,8 milj. euroa eli noin 2,2, % rahaston kokonaisvaroista ja että Suomessa kokonaisrahoitus oikeudenmukaisen siirtymän rahaston puitteissa (ml. kansallinen osarahoitus) olisi 749 miljoonaa euroa.

EU-komissio esitti tuoreessa maaraportissaan (26.2.2020), että Suomi käyttäisi JTF-rahoitusta harvaanasutun Itä- ja Pohjois-Suomen energiatuotannon vähentämiseen ja ennen kaikkea sen seurausvaikutusten lieventämiseen. Maaraportin mukaan Pohjois- ja Itä-Suomessa (Etelä-Savo, Pohjois-Savo, Pohjois-Karjala, Kainuu, Keski-Pohjanmaa, Pohjois-Pohjanmaa, Lappi) vaikutukset näyttäisivät olevan suurimmat hiilineutraaliin energian tuotantoon siirtymisestä. Kuitenkin myös mm. Etelä-Pohjanmaalla, Pirkanmaalla, Satakunnassa ja Keski-Suomessa on merkittävässä määrin energiatuotantoa, kuin nämä huomioitaisiin varojen jaossa ja millä perusteella varata jaettaisiin. Mikäli JTF rahoitus suunnataan kokonaisuudessaan energiatuotannon käytön vähentämisen aiheuttamien vaikutusten lieventämiseen ja Suomen hiilineutraalitavoitteen saavuttamiseen, edellyttää se poliittista päätöstä tuotannon lopettamisesta energiatuotannossa.

On huomioitava, että Uudellamaalla tuotetaan yli viidennes Suomen ilmastopäästöstä. Se, miten Uudellamaalla onnistutaan siirtymään ilmastoneutraaliin talouteen, on tärkeää koko kansallisen päästökehityksen kannalta.

JTF-rahoitus olisi pääasiassa avustuksia alueille, joihin siirtymän taloudelliset ja yhteiskunnalliset vaikutukset olisivat suurimmat. Yksityiskohtaiset tuen käyttökohteet on määriteltävä asetuksen 4 artiklassa. JTF-rahastosta tuettavilla toimilla on vain vähäisiä eroja rakennerahastoista tuettavaan toimintaan. Poikkeus olisi mm. suuryritysten tuki, jota olisi rajallisesti mahdollista hyväksyä alueellisten siirtymäsuunnitelmien osana, jos se on

työllisyyden kannalta perusteltua. Tuki muille kuin pk-yrityksille on kuitenkin mahdollista lähinnä vain Itä- ja Pohjois-Suomessa, ei Uudellamaalla.

EU:n uuden alue- ja rakennepolitiikan ohjelmakauden 2021-2027 valmistelu on pitkällä. Jo nyt on selvää, että ilmastoteemat tulevat olemaan siinä entistäkin keskeisemmin esillä. On tärkeää, että ilmastonäkökulma kytketään läpileikkaavasti rakennerahastotoimintaan.

Mikäli JTF-rahoitus suunnataan vain Pohjois- ja Itä-Suomeen, se täytyy huomioida EAKR- ja ESR+ -ohjelmien varojen jaossa. Suomi tarvitsee lähivuosina paljon uusia innovaatioita ja niihin pohjaavaa uutta yritystoimintaa, joka mahdollistaa vihreän talouden ja siihen liittyvien uusien elinkeinojen syntymisen. Tällaisia ratkaisuja synnytetään vain korkeatasoisella tutkimus-kehitysosaamisella, joka Suomessa keskittyy Uudellemaalle ja muihin kasvukeskuksiin. Tulevan ohjelmakauden Suomen kolmirahastaisen aluekehitysrahoituksen kansallinen varojen jako täytyy tehdä tasapuolisesti.

Oikeudenmukaisen siirtymän suunnitelmat

Komission esityksen mukaan kukin jäsenvaltio määritteli yhdessä kumppanien kanssa alueellisissa oikeudenmukaisen siirtymän suunnitelmissa siirtymän negatiivisten vaikutusten kohteena eniten olevat alueet. Tuki kohdennettaisiin sitä eniten tarvitseville alueille maakuntatasolla (NUTS3) tai pienemmällä paikallistasolla. Siirtymäsuunnitelmissa tulisi yksilöitävä tavoitteet, jotka on tarkoitus saavuttaa vuoteen 2030 mennessä.

Alueellisten siirtymäsuunnitelmien laatiminen on edellytys myös muiden oikeudenmukaisen siirtymän mekanismin kuuluvien instrumenttien tuelle. Mekanismissä käsitäisi kolme rahoituslähdettä; oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF), InvestEU-ohjelmaan kuuluvan oikeudenmukaisen siirtymän järjestelyn yksityisten investointien houkuttelemiseksi ja julkisen sektorin lainajärjestely, joka toteutetaan EIP:n kanssa ja jota tuetaan EU:n talousarviosta.

Mikäli JTF-rahoitus suuntautuu kokonaisuudessaan tai pääosin Itä- ja Pohjois-Suomeen, on alueellisten suunnitelmien merkitys epäselvä. Myös se, miten muut oikeudenmukaisen siirtymän mekanismin rahoitusinstrumentit huomioitaisiin alueellisissa suunnitelmissa, on tällä hetkellä epäselvää. Haasteena on myös suunnitelmien laatimisen aikataulu, mikäli ne täytyy laatia ennen kuin on tietoa rahoituksen jaosta.

Eero Venäläinen
Kehittämispäällikkö
Uudenmaan liitto